

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Т.Д. Федірчик

(Україна, Чернівці, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича)

Реформування української системи вищої освіти базується на пріоритеті забезпечення якісного надання освітніх послуг, що сприятиме формуванню продуктивних, конкурентоспроможних фахівців, які стануть запорукою подальшого розвитку суспільства. Це зумовлено тим, що відбувається усвідомлення залежності стану розвитку країни та її економічної конкурентоспроможності від якості людських ресурсів, а також, – залежності конкурентоспроможності випускників від якості освітніх послуг.

Інтеграційні процеси, в яких Україна бере активну участь, супроводжуються формуванням єдиного освітньо-наукового простору та запровадженням єдиних стандартів якості вищої освіти. Відповідно, актуальність проблеми забезпечення якості вищої освіти для України набуває ідеологічного характеру, а питання щодо її вивчення на теоретичному та прикладному рівнях стають предметом досліджень як серед науковців, так і практиків та менеджерів закладів вищої освіти.

Україна, визначивши свої державні орієнтири та приєднавшись до Болонського процесу, взяла на себе зобов'язання щодо приведення якості національної системи освіти у відповідність до європейських стандартів (*European quality assurance standards and guidelines (ESG)*)[2]. Оскільки, ESG складаються з компонентів: внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах; зовнішнього забезпечення якості вищої освіти; забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості, то їх реалізація повинна здійснюватись на трьох рівнях.

За результатами участі в рамках виконання проекту *QUAERE (Project Reference Number 562013-EPP-1-2015-1-PL-EPPKA2-CBHE-SP)* та аналізу змісту ESG встановлено, що по-перше, *на рівні зовнішнього забезпечення* згідно стандартів необхідно забезпечити розробку: процесів зовнішнього забезпечення якості; критеріїв якості ВО; процедур проведення дослідження стану забезпечення якості; вимог щодо звітності закладів вищої освіти (ЗВО) про результати освітньої діяльності тощо; по-друге, *на рівні європейських стандартів для агенцій* із зовнішнього забезпечення якості необхідне: створення самих незалежних агенцій, визначення їх правового статусу; здійснення діяльності агенцій на постійній основі; забезпечення кадрових ресурсів для роботи у цих установах; розробка програм незалежного аудиту ЗВО та звітної

документації цих же агенцій про власну діяльність; по-третє, на внутрішньому рівні забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності ЗВО доцільно університету сформувавши власну політику; розробити критерії, процедури внутрішнього моніторингу оцінки діяльності студентів та викладачів; створити цілісну систему управління процесом забезпечення якості; забезпечити публічність інформації; налагодити взаємозв'язок з зовнішніми стейкхолдерами (роботодавцями).

Аналіз сучасного стану системи вищої освіти в Україні, що здійснювався у процесі виконання *Проекту*, дозволив зробити висновок, що відбуваються певні рухи у реалізації означених стандартів та рекомендацій. Так, основним кроком на шляху забезпечення якості вищої освіти є прийняття Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), де сформульовано розділ 5 «Забезпечення якості вищої освіти», який став нормативно-правовим підґрунтям для різноманітного управління означений процесом[1]. Однак, постає необхідність у розробці різних підзаконних актів щодо роз'яснення тих чи інших положень Закону, що увійшли в суперечність з окремими статтями прийнятого нового Закону «Про освіту» (2017 р.).

Однак, більш результативної роботи потребує процес формування процедур забезпечення якості на внутрішньому рівні, які активно обговорюються вченими, управлінцями, практиками, як в теоретичному, так і на прикладному аспектах, однак не мають нормативно-правової основи.

Значним доробком вважаємо розроблені матеріали щодо створення та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти закладами вищої освіти України, які беруть участь у науковому проекті *QUAERE* (*ProjectReferenceNumber 562013-EPP-1-2015-1-PL-EPPKA2-CBHE-SP*) з проблем забезпечення якості за програмою «Erasmus +», серед яких Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (ЧНУ).

За результатами участі в *Проекті*, вирішення проблеми забезпечення якості вищої освіти на внутрішньо університетському рівні покладено на створений Центр забезпечення якості вищої освіти в ЧНУ, який здійснює загальну організацію щодо: формування політики університету з означеної проблеми; розробки процедур і критеріїв для здійснення моніторингових досліджень якості діяльності викладачів та студентів; налагодження зв'язків з зовнішніми стейкхолдерами (роботодавцями) та залучення їх до формування освітніх програм; вивчення думки щодо якості освітніх послуг внутрішніх стейкхолдерів (студентів) тощо.

Разом з тим зазначаємо, що процес внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ЧНУ не є завершеним і потребує подальшої роботи щодо розробки процедур аналізу якості на рівнях інститутів, факультетів, кафедр. Важливою проблемою в сучасних фінансово-економічних умовах залишається мотивація учасників освітнього процесу щодо якісної як професійної діяльності

(викладачів), так і навчальної діяльності (студентів), а основне формування у них «культури якості» як фундаментальної складової означеного процесу.

Важливим, на нашу думку, є проведення роз'яснювальної роботи серед викладачів та студентів щодо питань забезпечення якості вищої освіти. Відповідно, у ЧНУ на магістерському та освітньо–науковому рівнях 2018 року у освітні програми підготовки майбутніх магістрів та докторів філософії введено елективний курс «Забезпечення якості вищої освіти», що має на меті ознайомлення студентів та аспірантів з теоретичними основами означеної проблеми та практичними засадами її реалізації на різних рівнях у діяльності управлінців, викладачів, студентів, роботодавців та ін. Вважаємо, що зміст курсу допоможе актуалізувати не лише вивчення питань забезпечення якості вищої освіти, а й сформувати в учасників освітнього процесу «культуру якості».

Дослідницька діяльність в процесі виконання Проекту та узагальнений аналіз дозволяють стверджувати, що для України важливим залишаються: розробка рекомендацій щодо запровадження національних Стандартів та Рекомендацій для забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; створення системи акредитацій та Національного освітнього акредитаційного центру; підвищення міжнародного рівня участі України у зовнішній системі забезпечення якості; розробка та запровадження правових механізмів участі роботодавців в процедурі контролю та суспільної відповідальності за якість вищої професійної освіти; підвищення рівня участі студентів у національній системі забезпечення якості; запровадження постійно діючого моніторингу якості вищої освіти з урахуванням світового, європейського та національного досвіду; удосконалення рейтингової системи оцінювання результатів діяльності вищих навчальних закладів як інструментів управління якістю вищої освіти; запровадження і розвиток практики забезпечення доступності і прозорості інформації з питань забезпечення якості у вищій освіті на всіх рівнях: окремого ЗВО, національному та міжнародному рівнях.

Отже, процес забезпечення якості вищої освіти є пріоритетним напрямом української освітньої теорії і практики, який потребує подальших розробок, орієнтиром для яких виступають європейські стандарти і рекомендації (ESG).

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ:

1. Про вищу освіту[Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII/Верховна Рада України. –Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/-1556-18>.
2. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area –Режимдоступу: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf